

Nr 63.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till flygtekniska försöksanstalten m. m.*

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition (tionde huvudtiteln, punkt 31, samt kapitalbudgeten: handelsdepartementet, punkt 1) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1951/52 beräkna under tionde huvudtiteln dels till Flygtekniska försöksanstalten: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 586 000 kronor, dels till Flygtekniska försöksanstalten: Omkostnader ett förslagsanslag av 404 000 kronor, dels till Flygtekniska försöksanstalten: Komplettering av maskiner och utrustning ett reservationsanslag av 255 000 kronor, dels ock till Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning för vindtunnelanläggning m. m. ett reservationsanslag av 1 085 000 kronor samt under statens allmänna fastighetsfond till Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten ett investeringsanslag av 4 340 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 73, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärendena för den 16 februari 1951, föreslagit riksdagen

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för flygtekniska försöksanstalten, som påkallas av vad departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordad;

II. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för flygtekniska försöksanstalten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52;

III. för budgetåret 1951/52 anvisa

a) under tionde huvudtiteln,

1) till Flygtekniska försöksanstalten: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 461 500 kronor;

2) till Flygtekniska försöksanstalten: Omkostnader ett förslagsanslag av 396 200 kronor;

3) till Flygtekniska försöksanstalten: Komplettering av maskiner och utrustning ett reservationsanslag av 255 000 kronor;

4) till Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning för vindtunnelanläggning m. m. ett reservationsanslag av 1 085 000 kronor;

b) under statens allmänna fastighetsfond till Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten ett investeringsanslag av 5 665 000 kronor.

Förslag till transsonisk vindtunnelanläggning.

Frågan om en utbyggnad av vårt lands resurser för flygteknisk forskning har på senare år varit synnerligen aktuell. Anledningen härtill är att de nuvarande forskningsmöjligheterna på området varit alltför begränsade. Flygteknikens snabba utveckling under och efter andra världskriget har ställt flygforskningen inför nya problem, som för sin lösning kräva resurser av helt annan storleksordning än tidigare. Härtill kommer att det skärpta utrikespolitiska läget medfört ökade krav på vårt lands försvar. Möjligheterna att förbättra och utveckla det svenska flygvapnets materiel ha nära samband med den flygtekniska forskningens standard. Forskningen måste nämligen erbjuda ett tillförlitligt underlag beträffande de problem, som uppstålla sig vid konstruktion av nya flygplanstyper, robotvapen m. m.

Det första steget till en förbättring av de flygtekniska forskningsresurserna togs genom statsmakternas beslut år 1950 om tillskapande av en supersonisk vindtunnelanläggning vid flygtekniska försöksanstalten. *Flygforskningskommittén* har nu lagt fram förslag om en vindtunnelanläggning på det transsoniska området.

De totala kostnaderna för den nya vindtunnelanläggningen beräknar kommittén till 27,7 miljoner kronor. Häri ingå även kostnaderna för den utvidgning av anstaltens kontorsbyggnad och den komplettering av maskinpark och övrig utrustning, som skulle bli erforderlig vid tillkomsten av den nya anläggningen. Kommittén räknar med att den föreslagna anläggningen kan beredas plats på ett markområde i anslutning till försöksanstaltens nuvarande tomt i Ulvsunda.

Under förutsättning att utbyggnaden av andra byggnadsetappen kan påbörjas den 1 juli 1951, vilket kommittén funnit både erforderligt och möjligt, anses den kontinuerliga tunneln kunna vara klar för provkörning i slutet av år 1954 och ejektortunneln i mitten av år 1956. För budgetåret 1951/52 föreslår kommittén en medelsanvisning av 1 200 000 kronor, varav 200 000 kronor för konstruktions- och andra förberedelsearbeten, 600 000 kronor för förskottslikvider för maskinenheter med särskilt lång leveranstid och 400 000 kronor för påbörjande av berggrummet samt för utvidgning av kontorsbyggnaden.

Överbefälhavaren anser det i och för sig önskvärt att ha tillgång till en transsonisk vindtunnelanläggning i enlighet med det av flygforskningskommittén framlagda förslaget. I nuvarande utrikespolitiska läge bör emellertid påbörjandet av denna anläggning, som icke kan få betydelse annat än på lång sikt, icke få inkräkta på åtgärder som äro ägnade att på kort sikt stärka vårt försvar. Erforderlig byggnadskvot för år 1951 bör sålunda ställas till förfogande utan att detta inverkar på försvarets byggnadskvot.

De remissinstanser, som närmast företråda militärflygintressen, tillstyrka kommittéförslagets genomförande.

Departementschefen har framhållit, att undersökningar på ifrågavarande område, d. v. s. närmast över och under ljudhastigheten, erbjuda större svå-

righeter än forskning på andra hastighetsområden. Utforskandet av de speciella problem, som uppträda vid flygning genom det transsoniska området, vore emellertid av grundläggande betydelse för utveckling av nya flygplans typer. En utökning av forskningsresurserna i enlighet med kommitténs förslag kunde därför komma att senare aktualiseras. Med hänsyn till att sträng återhållsamhet med statens utgifter vore påkallad i rådande läge, syntes departementschefen emellertid något principiellt ställningstagande till projektet icke för närvarande kunna ske.

För anstaltens utvidgningsbehov kunde, enligt vad byggnadsstyrelsen anmält, utrymme beredas på ett markområde, som delvis gränsade till anstaltens nuvarande tomt. Området, som omfattade ca 18 000 m², syntes departementschefen väl lämpat för det avsedda ändamålet. Byggnadsstyrelsen hade upprättat ett preliminärt avtal med markägaren om förvärv av ifrågavarande område. Avgörandet av denna fråga kunde emellertid enligt departementschefen icke uppskjutas i avvaktan på ett framtida ställningstagande till den transsoniska vindtunnelanläggningen. Det vore vidare, enligt departementschefen, att märka att området under alla förhållanden kunde väntas komma till god användning för statligt ändamål. Departementschefen har därför förordat, att medel för bestridande av köpeskilling för markområdet, 1 175 000 kronor, äskas för nästa budgetår.

Flygtekniska försöksanstalten: Avlöningar.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 958 500 kronor.

Den fortlöpande utvidgningen av flygtekniska försöksanstaltens verksamhet grundas i första hand på ökad uppdragsmängd. Det är, framhåller departementschefen, angeläget att försöksanstalten skall tillfredsställande kunna fullgöra sina uppgifter till gagn för flygvapnet och flygindustrien. Med anledning härav måste man, enligt departementschefen, räkna med att anstaltens personella resurser utökas i sådan omfattning, att nya uppdrag kunna fullgöras effektivt och inom rimlig tid. Departementschefen har erinrat om att anstaltens inkomster, som för löpande budgetår upptagits till 700 000 kronor, för budgetåret 1951/52 beräknas uppgå till icke mindre än 1 350 000 kronor. Med hänsyn till anstaltens snabba utveckling har det syntts departementschefen riktigt att som anstalten föreslagit genomföra personalökning huvudsakligen genom en höjning av posten till avlöningar till verkstadsarbetare och tillfälliga biträden. Departementschefen har därför förordat, att denna anslagspost höjes med ett till 500 000 kronor avrundat belopp.

Departementschefen har vidare föreslagit inrättande av tre tjänster som förste forskningsingenjör i lönegraden Ce 32 samt en tjänst som försöksledare i Ce 23. Den nuvarande arvodesbefattningen som deltidsanställd sekreterare föreslås skola utbytas mot en tjänst som förste byråsekreterare i lönegraden Ce 27.

Departementschefen föreslår, att en befattning som förste avdelningsingenjör i Ce 30 ersättes av en tjänst som avdelningschef i Cp 9 ävensom att

verkstadschefstjänsten uppflyttas till lönegraden Ce 29. Vidare föreslås överförande till extra ordinarie stat av vissa extra tjänster utan ändring av löneställningen. Förslag föreligger även om indragning av vissa tjänster och minskning av icke-ordinarieposten.

Frågan om ersättning till ordförande och övriga ledamöter i försöksanstaltens styrelse har hittills endast varit provisoriskt reglerad, i det att styrelseledamöterna i sin egenskap av ledamöter av flygforskningskommittén erhållit gottgörelse för sitt arbete. Detta provisorium har syns departementschefen nu böra avvecklas. Då avsikten är att styrelsens ordförande skall ägna avsevärd tid åt anstaltens angelägenheter, föreslås ett årsarvode för honom av 6 000 kronor. För envar av övriga styrelseledamöter, vilkas antal syns böra beräknas till fem, har departementschefen ansett ett arvode av 1 500 kronor skäligt.

Flygtekniska försöksanstalten: Omkostnader.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 284 500 kronor.

Anslagshöjningen är föranledd av den successivt utökade verksamheten vid flygtekniska försöksanstalten.

Komplettering av maskiner och utrustning.

Under flygtekniska försöksanstaltens omkostnadsanslag anvisas medel för anskaffning av sådana förnödenheter, som förbrukas vid den löpande verksamheten, och av smärre apparater och maskiner. För nyanskaffning av större maskiner för stadigvarande bruk ha vid olika tillfällen medel ställts till anstaltens förfogande under ett speciellt utrustningsanslag. Styrelsen begär för nästa budgetår under dylikt anslag dels medel för nyanskaffning, dels ytterligare medel för år 1950 beslutade kompletteringsåtgärder, tillhoppa 355 000 kronor. Departementschefen har ansett sig icke för närvarande kunna tillstyrka att hela det begärda beloppet anvisas utan förordat att anslaget till Komplettering av maskiner och utrustning för nästa budgetår uppföres med ett belopp av 255 000 kronor. Häri har syns böra inrymmas i första hand ett belopp av 100 000 kronor, avseende den redan godtagna kompletteringen, samt vidare ett belopp av 155 000 kronor för anskaffning av den nya utrustning, som anses mest angelägen. Departementschefen har härvid förutsett, att de fem utmattningsmaskinerna för värmehållfasta material avföras från anskaffningsprogrammet.

Anslag för den supersoniska vindtunnelanläggningen m. m.

Vid 1950 års riksdag framlades en plan för fördelning på fyra budgetår av kostnaderna för den då beslutade supersoniska vindtunnelanläggningen. Styrelsen för flygtekniska försöksanstalten har nu framhållit, att utbyggnaden bör påskyndas, vilket skulle föranleda jämkningar i nämnda plan. Departementschefen delar styrelsens uppfattning och anser att det är angeläget att färdigställa anläggningen snarast möjligt. Med hänsyn härtill tillstyrker

departementschefen att för fortsatta arbeten på vindtunnelanläggningen för nästa budgetår beräknas ett belopp av 5 425 000 kronor, varav 1 085 000 kronor å det under tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning för vindtunnelanläggning m. m. samt 4 340 000 kronor på kapitalbudgeten.

Ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag att de för vindtunnelanläggningen erforderliga bergrummen anordnas så att de även kunna tjäna som skyddsrum har synts departementschefen värt beaktande. För en förhållandevis ringa merkostnad skulle ett fullträffsäkert skyddsrum av icke obetydliga dimensioner här kunna åstadkommas. Efter samråd med chefen för inrikesdepartementet har departementschefen funnit sig böra tillstyrka ifrågavarande förslag och sålunda förordat att ytterligare 150 000 kronor beräknas på kapitalbudgetanslaget för detta ändamål. Såsom tidigare vid behandling av frågan om en transssonisk vindtunnelanläggning anförts bör enligt departementschefen vidare för nästa budgetår beräknas ett belopp av 1 175 000 kronor för förvärv av ett markområde i anslutning till flygtekniska försöksanstaltens nuvarande tomt. Det å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond upptagna investeringsanslaget till Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten skulle sålunda för nästa budgetår uppföras med ett belopp av $(4\,340\,000 + 150\,000 + 1\,175\,000 =) 5\,665\,000$ kronor.

Utskottet.

Enligt beslut av föregående års riksdag anvisades medel för uppförande av en supersonisk vindtunnelanläggning vid flygtekniska försöksanstalten. Flygforskningskommittén har nu framlagt förslag om en vindtunnelanläggning på det transsoniska området. Ett realiserande av detta förslag skulle givetvis vara av stor betydelse för att åstadkomma önskvärd förbättring av de flygtekniska forskningsresurserna. Såsom överbefälhavaren emellertid framhållit kan påbörjandet av denna anläggning icke få betydelse annat än på lång sikt och bör icke inkräkta på åtgärder, som äro ägnade att inom den närmaste tiden stärka vårt försvar. Med hänsyn härtill och till nuvarande statsfinansiella läge anser utskottet i likhet med departementschefen, att något principiellt ställningstagande till projektet icke för närvarande bör ske.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebära ganska betydande medelsanvisningar för nästa budgetår. Givet är emellertid, att den snabba utvecklingen av försöksanstaltens verksamhet medför stegrad medelsförbrukning med avseende å såväl personal som materiel. Denna utvidgning grundas såsom departementschefen framhållit i första hand på ökad uppdragsmängd. Därvid kan erinras att anstaltens inkomster, som för löpande budgetår upptagits till 700 000 kronor, för nästa budgetår beräknas till 1 350 000 kronor. Mot bakgrunden härav synes den nu föreslagna förhöjningen av medelsanvisningen till försöksanstalten böra godtagas.

Vad avlöningsanslaget beträffar har utskottet vid sin detaljgranskning av

förslagen om inrättande av nya tjänster, ändrad löneställning eller anställningsform samt övriga personalförändringar icke funnit något vara att erinra. Detsamma gäller beräkningen av anstaltens omkostnadsanslag.

De framlagda förslagen i fråga om komplettering av maskiner och utrustning synas vara till fyllest motiverade och tillstyrkas alltså.

Såsom departementschefen erinrat framlades vid föregående års riksdag en plan för fördelning på fyra budgetår av kostnaderna för den då beslutade superpersoniska vindtunnelanläggningen, vilken kostnadsberäknats till 8,18 miljoner kronor. Samtidigt därmed anvisades för innevarande budgetår sammanlagt 1,9 miljon kronor för ändamålet. I syfte att snarast möjligt färdigställa anläggningen föreslås nu en jämkning i nämnda plan. Då det ur försvarssynpunkt synes betydelsefullt att arbetet därmed forceras vill utskottet tillstyrka, att för ändamålet anvisas för nästa budgetår 5 425 000 kronor med den av departementschefen angivna fördelningen på drift- och kapitalbudgeten. Utskottet tillstyrker vidare, att de för vindtunnelanläggningen erforderliga bergrummen planläggas och utföras så, att de jämväl kunna användas som skyddsrum, och att härför anvisas ytterligare 150 000 kronor.

För att tillgodose försöksanstaltens utvidgningsbehov föreslås att ett delvis till anstaltens nuvarande tomt gränsande markområde å cirka 18 000 m² inköpes för en köpeskilling av 1 175 000 kronor. Då såsom departementschefen framhållit området under alla förhållanden kan väntas komma till god användning för statligt ändamål och priset enligt byggnadsstyrelsens uppfattning ansetts godtagbart, vill även utskottet tillstyrka förslaget i fråga.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för flygtekniska försöksanstalten, som påkallas av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 16 februari 1951 förordat;

II. godkänna följande avlöningsstat för flygtekniska försöksanstalten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	93 800
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	13 500
3. Avlöningar till extra tjänstemän, verkstadsarbetare och tillfälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	856 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	428 200
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	70 000

Summa kronor 1 461 500;

III. för budgetåret 1951/52 anvisa

a) under tionde huvudtiteln,

1) till *Flygtekniska försöksanstalten: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 461 500 kronor;

2) till *Flygtekniska försöksanstalten: Omkostnader* ett förslagsanslag av 396 200 kronor;

3) till *Flygtekniska försöksanstalten: Komplettering av maskiner och utrustning* ett reservationsanslag av 255 000 kronor;

4) till *Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning för vind-tunnelanläggning m. m.* ett reservationsanslag av 1 085 000 kronor.

b) under statens allmänna fastighetsfond till *Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten* ett investeringsanslag av 5 665 000 kronor.

Stockholm den 6 april 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 61.
